

2. Лукашук И.И. Функционирование международного права / И.И. Лукашук. – М.: Наука, 1992. – 224 с.
 3. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть: ученик / И.И. Лукашук. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 432 с.
 4. Неделчев А.И. Международная законность в механизме международно-правового регулирования: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / А.И. Неделчев; Киев. гос. ун-т им. Т.Г. Шевченко. – К., 1985. – 23 с.
 5. Сандровский К.К. Некоторые вопросы прогрессивного развития и повышения эффективности международного права / К.К. Сандровский // Вестник Киевского университета: Международные отношения и международное право. – 1977, – №4. – С. 77 – 86.

6. Сандровский К.К. Проблемы законности и правопорядка в международных отношениях / К.К. Сандровский // Вестник Киевского университета: Международные отношения и международное право. – 1986, – №23. – С. 14 – 20.

7. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / за ред. В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2002. – с. 608.

8. Законність міжнародна / Задорожній О.В. // Українська дипломатична енциклопедія: у 5-ти т. – Х.: Фоліо, 2013. – Т. 2. – 494 с.

Надійшла до редколегії 23.02.17

И. Забара, канд. юрид. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

МЕЖДУНАРОДНАЯ ЗАКОННОСТЬ:

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ В УКРАИНСКОЙ ДОКТРИНЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

Статья посвящена рассмотрению ключевых теоретических аспектов проблематики международной законности. Автор исследует явление международной законности исходя из концептуальных взглядов представителей украинской школы международного права. В статье рассматривается направленность исследований и особенности в научных подходах разных исследователей. Автор рассматривает и обобщает доктринальные международно-правовые взгляды, которые определяют и способствуют формированию современной концепции международной законности.

Ключевые слова: международная законность, международно-правовое регулирование, международный правопорядок, международное право, доктрина.

I. Zabara, PhD in Law, associate professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INTERNATIONAL LEGALITY:

CONCEPTUAL APPROACHES IN UKRAINIAN DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW

The article is devoted to the consideration of key theoretical aspects of the issues of international legality. The author investigates the phenomenon of international legality based on the conceptual views of representatives of the Ukrainian school of international law. The article focuses on the orientation of theoretical studies and peculiarities in the scientific approaches of different researchers. The author examines and generalises doctrinal international legal views that determine and contribute to the formation of a modern concept of international legality.

Key words: international legality, international legal regulation, international legal order, international law, doctrine.

УДК 341.227

Г. Цірат, д-р юрид. наук, доц.

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ СПРИЯТЛИВИХ ПРАВОВИХ УМОВ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ СПОРІВ

Метою цієї статті є розгляд та аналіз деяких положень Проекту змін та доповнень цивільного процесуального кодексу України, які присвячені регулюванню окремих процесуальних інститутів здійснення контролю за міжнародним комерційним арбітражем з боку державних судів в контексті формулювання завдань щодо реформування (вдосконалення) системи правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу в Україні з метою створення сприятливих умов для його функціонування як ефективного засобу захисту інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, арбітражна угода, оскарження рішення, ухвала, арбітражне рішення, суд, визнання та виконання.

Нагальні потреби реформування судової системи нашої держави та кроки, що здійснюються в цьому напрямку протягом останніх років, поставили на порядок денний і питання реформування в нашій державі системи третейського судочинства в цілому та міжнародного комерційного арбітражу зокрема як одного з основних альтернативних способів розв'язання та вирішення спорів, що виникають з відносин зовнішньої торгівлі та інвестицій.

В сучасних умовах питання розвитку арбітражу як способу вирішення зовнішньоекономічних спорів полягає не стільки в тому, щоб просувати його як дієву альтернативу судовому порядку вирішення спорів з іноземним елементом в сфері міжнародної торгівлі, як це відбувалось протягом 60-70 років минулого сторіччя – ця задача успішно виконана, а в тому, що б вдосконалювати існуючі правові механізми регулювання з метою підвищення ефективності та покращення умов функціонування міжнародного комерційного арбітражу. Мова йде про ство-

рення, як прийнято говорити останнім часом, "дружнього" ставлення до міжнародного комерційного арбітражу як з боку законодавця, так і з боку судової системи.

В сучасних умовах, незважаючи на те, що міжнародний комерційний арбітраж є досить інтернаціоналізованим правовим явищем, кожна держава створює правові основи функціонування міжнародного комерційного арбітражу на власній території, зокрема, (а) надає загальний дозвіл власним суб'єктам приватноправових відносин на його застосування (використання) при вирішенні певного кола спорів та встановлює межі його застосування (арбітрабельність спорів); (б) визначає принципи його функціонування (добровільність, свобода сторін у визначенні мови та місця арбітражу, кількісного складу арбітрів, вибору виду арбітражу, права, що має застосовуватися до арбітражної угоди та спірних правовідносин тощо); (в) процесуальні принципи, згідно з якими арбітри мають розглядати справи, деякі процесуальні аспекти їх діяльності; (г) форми та способи

сприяння арбітражу (призначення арбітрів, прийняття забезпечувальних заходів тощо); (д) закріплює обов'язковість арбітражних рішень та вичерпний перелік підстав для відмови у виконанні як внутрішніх, так і іноземних арбітражних рішень; (е) визначає форми та способи судового контролю за його діяльністю (процедури оскарження арбітражних рішень, надання дозволу на їх виконання тощо). Вказані аспекти функціонування міжнародного комерційного арбітражу регулюються переважно національним законом.

В цій статті ми зосередимо увагу на розгляді різних аспектів регулювання такого способу судового контролю за діяльністю міжнародного комерційного арбітражу як процедури оскарження рішень міжнародних комерційних арбітражів.

При підготовці нових редакцій процесуальних кодексів України і цивільного процесуального кодексу, в тому числі, їх розробники в частині, що стосується регулювання спеціальних судових процедур сприяння міжнародному комерційному арбітражу у його діяльності з вирішення спорів та контролю з боку державних судів, запропонували декілька принципово важливих змін і зокрема, змін до інституту оскарження рішень міжнародних комерційних арбітражів.

Як було вказано вище, цей важливий інститут судового контролю за діяльністю третейських судів в Україні в цілому задовільно було врегульовано діючим на сьогодні законодавством України²⁵. Чого не можна сказати про міжнародний комерційний арбітраж – по відношенню до останнього було лише декілька згадок в діючому ЦПК, які стосувались особливостей регулювання останнього.

Розробники змін та доповнень до діючого ЦПК, (далі Проект ЦПК), намагалися усунути головну ваду діючої редакції ЦПК, а саме приділити рівну увагу регулюванню процедур оскарження рішень як внутрішніх третейських судів, регулювання яких здійснюється законом України про третейські суди²⁶, так і рішень міжнародних комерційних арбітражів, ухвалених на території України, з метою більш детально врегулювати особливостей процедури оскарження рішень саме міжнародних комерційних арбітражів.

Підсудність справ про оскарження рішень міжнародних комерційних арбітражів.

В поданому до ВР України Проекті ЦПК запропоновано змінити рівень судів, яким підсудні справи про оскарження рішень міжнародних комерційних арбітражів. В якості судів першої інстанції по вказаних справах Проектом визнані апеляційні суди системи загальних судів за місцем знаходження арбітражу. Вказане положення Проекту ЦПК є поверненням до ситуації, яка існувала до 2003 р., коли ці справи були віднесені до компетенції обласних, міських (міст Києва і Севастополя) судів, Верховного Суду Республіки Крим за місцезнаходженням арбітражу²⁷. Запропонована зміна цілком зрозуміла та є на часі, бо, по-перше, саме цей рівень судів визначається правом багатьох держав світу в якості судів першої інстанції для розгляду таких справ, а по-друге, "звільняє" місцеві загальні суди від необхідності розглядати справи, які за характером спірних правовідносин їм не властиві, та має на меті процесуальну "економію".

²⁵ Ст. 34 закону України про міжнародний комерційний арбітраж та відповідні статті цивільного процесуального кодексу України. Недоліком його регулювання в ЦПК можна вважати те, що він головним чином був прописаний "під регулювання" процедур скасування рішень внутрішніх третейських судів.

²⁶ Закон України про третейські суди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.

²⁷ Закон України про міжнародний комерційний арбітраж в редакції від 24.02.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу База Ліга – закон.

Щодо коректності у визначенні прив'язки, із застосуванням якої мають визначатися суди, яким підсудні справи про оскарження рішень міжнародних комерційних арбітражів. В Проекті ЦПК було застосовано прив'язку "за місцем знаходження арбітражу", яка, до речі, застосовується і в законі України про міжнародний комерційний арбітраж, хоча більш коректною і правильною з огляду на природу арбітражу ми вважаємо прив'язку "за місцем ухвалення арбітражного рішення" або "за місцем арбітражу" (seat of arbitration), яка, між іншим, застосовується діючим ЦПК²⁸. Прив'язка "за місцем арбітражу" більш універсальна і в рівній мірі застосовується і до постійних арбітражних інституцій і до арбітражів ad hoc.

Розширення кола осіб, яким надано право оскаржувати рішення міжнародних комерційних арбітражів

Проектом ЦПК надані права на оскарження арбітражних рішень "особам, які не брали участь у справі"²⁹. Діючий ЦПК містить таке положення з частини, що стосується процедур оскарження рішень третейських судів³⁰. Розробники Проекту вирішили доцільним застосувати таке ж саме положення і до міжнародного комерційного арбітражу. У зв'язку з цією новелою виникає ряд запитань, а саме: яке коло осіб мали на увазі розробники Проекту під вказаними "особами, які не брали участь у справі", та за якими критеріями треба визначити кола цих потенційних осіб? Це одна із сторін арбітражної угоди, яка не брала участь у справі, але була повідомлена в належний спосіб або ні, або це особа, яка не є стороною арбітражної угоди і в силу цього не брала участь у справі? Яке ці особи мають відношення до справи, яка розглядалась арбітрами на підставі певної арбітражної угоди? Яке вони мають відношення до арбітражної угоди, на підставі якої спір передано на вирішення до міжнародного комерційного арбітражу і багато інших?

На перший погляд, вказане положення Проекту ЦПК носить демократичний характер та має на меті захист прав певного невизначеного кола осіб, права яких можуть гіпотетично зачіпатися арбітражним рішенням, а вони – ці особи, не брали участі у справі та, відповідно, не мали можливості здійснити необхідний захист своїх прав. Але невизначеність кола таких осіб та незрозумілі критерії їх визначення, з одного боку, та норма Проекту, яка надає їм право оскаржувати арбітражні рішення протягом невизначеного часу – "протягом 90 днів з дня, коли вони дізналися або могли дізнатися про прийняття рішення міжнародного комерційного арбітражу"³¹, створює, з іншого боку, правову невизначеність стосовно ухвалених міжнародними комерційними арбітражами рішень, бо надає такому невизначеному колу осіб право оскаржувати будь-які арбітражні рішення особливо з огляду на підстави для такого оскарження, які встановлені законом, деякі з яких "безумовно" будуть в наявності по відношенню до таких "осіб, які не брали участь у справі". Мова йде про таку, наприклад, підставу, як "особа не була належним чином повідомлена про призначення арбітра або про арбітражний розгляд"³². Будь-

²⁸ Пункт 5 ст. 389-1 цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.

²⁹ Пункт 2), частини 6. ст. 455 Проекту змін та доповнень до цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/upload/steps/e6f8b2bd1bb9cf0e201d18e3c2444673.pdf>

³⁰ Пункти 1 та 2 ст. 389-1 діючого цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.

³¹ Абзац 2) п. 6. ст. 455 Проекту змін та доповнень до цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/upload/steps/e6f8b2bd1bb9cf0e201d18e3c2444673.pdf>

³² Абзац другий п. 1), ч. 2. Ст. 34 закону України про міжнародний комерційний арбітраж [Електронний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.

яка особа, що "не брала участь у справі", може послатися та довести наявність цієї підстави, бо вона дійсно не брала участь у справі, що надасть можливість без зайвих проблем порушувати справи про скасування арбітражних рішень. Це положення Проекту, на нашу думку, (а) містить "важку зброю", якою зможуть користуватися недобросовісні боржники за арбітражним рішенням з метою створення перепон для подальшого виконання арбітражних рішень, ухвалених на території України та (б) законодавчо закріплює вказану невизначеність стосовно кола потенційних оскаржувачів, чим буде зруйнована існуюча гармонійність регулювання, яка передбачає визначені строк та коло осіб, що мають відповідне право оскаржувати арбітражні рішення.

Наступною новелою в регулюванні інституту оскарження арбітражних рішень, яку пропонує Проект ЦПК в частині регулювання процедур оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу є положення про поновлення пропущеного строку на подання заяви про оскарження арбітражного рішення. Згідно з положеннями статті 34 закону України про міжнародний комерційний арбітраж заява про скасування не може бути подана після закінчення встановленого трьохмісячного строку³³. Мета встановлення вказаного строку зрозуміла – обмеження строку, протягом якого існуватиме правова невизначеність стосовно можливості застосування цього інституту по відношенню до арбітражного рішення. Зі спливом вказаного строку має виникати визначеність – арбітражне рішення вже не може бути предметом оскарження але у боржника зберігається така "лінія" захисту як заперечення проти виконання цього рішення. Норма, яка дозволяє поновлення строку на подання клопотання про скасування арбітражного рішення з причин, які суд визнає на свій розсуд "поважними", та невизначеність граничної межі, за якою поновлення певного строку взагалі неможливо, по-перше, напругу суперечить духу і літері норми статті 34 закону України про міжнародний комерційний арбітраж; по-друге, надає суду досить широку дискрецію щодо вирішення питання поновлення строку без обмежень щодо підстав такого поновлення та без обмежень щодо тривалості пропущеного строку; по-третє, надає особам, які не брали участь у справі, застосовувати цей інститут далеко поза розумними часовими межами, встановленими законом. Наявність положення про поновлення пропущеного строку на оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу в ЦПК та наявність норми ст. 34 закону про міжнародний комерційний арбітраж, яка обмежує цей строк 3 місяцями і не передбачає його поновлення, суперечать одна одній і не сприятимуть створенню одноманітності правового регулювання та судової практики у вказаних справах.

Процесуальні особливості провадження у справах про оскарження рішень міжнародних комерційних арбітражів.

В Проекті ЦПК було залишено таке положення діючого на цей час ЦПК, яким передбачено, що "суд постановляє ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі, ..., у разі якщо рішення третейського суду оскаржено з підстав, не передбачених законом"³⁴. Проект додає до цього положення згадку про рішення міжнародного комерційного арбітражу та "... з підстав, не передбачених законом або міжнародним договором України ..." ³⁵, прирівнюючи ці підстави для відмови у відкрит-

ті провадження у справі до таких традиційних підстав як "заява не підлягає розгляду в судах в порядку цивільного судочинства" тощо. Для того щоб здійснити це, суд має дослідити заяву про скасування, встановити підстави, на які посилається заявник, дійти висновку, що вони не передбачені законом і відмовити у відкритті провадження. На нашу думку набагато краще було б надати сторонами (сторонаі, що подала заяву про скасування) можливості надати докази, додаткові пояснення на підтримку свої позиції, а за наслідками розгляду справи прийняти рішення про відмову у задоволенні заяви про скасування арбітражного рішення за відсутності підстав, передбачених законом. Яку мету мали розробники Проекту ЦПК, запроваджуючи цей додатковий "фільтр" на шляху оскарження арбітражних рішень, особливо на фоні більш ніж ліберального ставлення щодо кола потенційних оскаржувачів та пропуску строків для оскарження арбітражних рішень, точніше до їх поновлення, не зрозуміло.

Важливою новелою в регулюванні є положення Проекту ЦПК, яким суду надано право зупиняти провадження у справі про скасування арбітражного рішення і надавати складу арбітрів усунути ті "недоліки", які можуть призвести до скасування арбітражного рішення. Незважаючи на те, що вказане положення Проекту ЦПК дублює положення п.4.ст. 34 закону України про міжнародний комерційний арбітраж, поява такого положення саме в ЦПК полегшить суддям, які будуть розглядати вказані справи, застосовувати ці положення з метою усунення підстав для скасування арбітражного рішення, якщо є можливість усунути ті недоліки, що можуть призвести до цього. Включення цього положення до Проекту ЦПК це раз підкреслює дружнє ставлення до арбітражу з боку розробників відповідних розділів Проекту ЦПК, хоча з точки зору юридичної техніки це положення Проекту є зайвим.

Суттєвим і водночас суперечливим є також положення, яке передбачене п. 8 ст. 458 Проекту ЦПК, яким закріплено можливість в одному судовому провадженні розглядати два принципово різних питання: (а) оскарження арбітражного рішення та (б) надання дозволу на виконання цього ж арбітражного рішення. Наскільки доцільно закріплення можливості об'єднувати в одному провадженні ці дві заяви? Які наслідки матиме ця норма? Спробуємо зробити певні прогнози.

Внаслідок запровадження цієї норми в ЦПК в одному судовому провадженні можуть бути об'єднані два процесуальні інститути, які (а) мають різну процесуально-правову природу; (б) в яких сторони мають різні процесуальні положення (з огляду на те, хто має право порушувати провадження, на кого покладається тягар доведення наявності відповідних підстав тощо); (в) мають різні процесуально-правові та матеріально-правові наслідки. Можливо, головним аргументом "за" впровадження цього "об'єднання в одному провадженні", може бути суттєва процесуальна "економія" при розгляді вказаних справ, яка, до речі, можлива лише стосовно арбітражних рішень, ухвалених міжнародними комерційними арбітражами на території України, які водночас підлягають виконанню на території України. Можливо, з метою процесуальної економії і можна пожертвувати появою потенційною небезпечних процесуальних проблем, що можуть виникати при розгляді цих питань в одному судовому провадженні? Які це проблеми? Наприклад, за наслідками розгляду справи про оскарження арбітражного рішення суд має прийняти Ухвалу (дів. ст. 461 Проекту ЦПК), яка може бути в подальшому "оскаржена в апеляційному порядку, передбаченому

³³ Закон України про міжнародний комерційний арбітраж [Електронний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.

³⁴ Пункт 4 ст. 389-1 діючого цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.

³⁵ Частина 8 ст. 455 Проекту змін та доповнень до цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/upload/steps/e6f8b2bd1bb9cf0e201d18e3c2444673.pdf>

для оскарження рішень суду"³⁶. Якщо в одному провадженні розглядатимуться обидва питання: і про скасування, і про надання дозволу на виконання арбітражного рішення, то яку, наприклад, ухвалу має виносити суд і яка буде її подальша доля? Проектом кодексу не передбачено винесення однієї Ухвали, якою вирішується і питання оскарження і питання надання дозволу на виконання. Судова практика розгляду та вирішення вказаних об'єднаних в одному провадженні заяв ще має виявити такі проблеми та сформулювати відповіді на них, якщо звичайно це буде можливо без внесення змін до закону. І на останок. Як бути з питанням об'єднання в одному провадженні заяв про скасування арбітражного рішення та заяв про надання дозволу на виконання арбітражного рішення з огляду на різну підсудність справ про оскарження рішень міжнародного комерційно арбітражу та наданням дозволу на виконання таких рішень? Як було вказано вище Проект ЦПК визначає апеляційні суди за місцем знаходження арбітражу компетентними розглядати справи про оскарження арбітражних рішень, а єдиним судом, компетентним розглядати справи про визнання та надання дозволу на виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу, незалежно від місця винесення рішення – апеляційний суд системи загальних судів України, юрисдикція якого поширюється на місто Київ³⁷. Передбачене Проектом ЦПК об'єднання в одному провадженні розгляд двох вказаних заяв буде можливим, якщо місцем знаходження арбітражу буде м. Київ. Можливо розробники Проекту вважали, що всі міжнародні комерційні арбітражі України будуть мати своє місце знаходження в м. Києві, а відповідно і не постане питання різної підсудності вказаних справ.

Викликають певні запитання і положення ч.1 ст. 457 Проекту ЦПК, які визначають порядок підготовки справ про оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу до розгляду. Треба вказати, що аналогічної норми діючий ЦПК не містить, а ст. 34 закону України про міжнародний комерційний арбітраж ґрунтується на такому принциповому положенні, згідно з яким тягар доведення наявності будь-якої з підстав для скасування арбітражного рішення, передбачених частиною 2 цієї статті закону, покладається на особу, яка звернулася з заявою про оскарження арбітражного рішення. Особа, яка вважає, що мали місце ті чи інші порушення процесу, або були інші підстави для скасування арбітражного рішення має довести це в суді, до якого вона звернулася. Виникає питання, а в якому процесуальному становищі знаходиться інша сторона, чи покладається на неї тягар доведення відсутності вказаних підстав, або доведення того, що розгляд справи відбувався з дотриманням всіх вимог тощо? На нашу думку, відповідь на це питання лежить в площині визнання презумпції дотримання арбітрами всіх вимог закону та дійсної арбітражної угоди стосовно належного та законного розгляду справи. І ця презумпція визначає процесуальне положення інших сторін – вони не зобов'язані нічого доводити стосовно наявності чи відсутності підстав для скасування. На нашу думку, процедура оскарження арбітражних рішень, як і рішень внутрішніх третейських судів, не має бути побудована на принципах змагальності та диспозитивності з огляду на особливості предмету спору, характеру спірних правовідносин.

³⁶ Пункт 3 ст. 461 Проекту змін та доповнень до цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/upload/steps/e6f8b2bd1bb9cf0e201d18e3c2444673.pdf>

³⁷ Частина 3 ст. 476 Проекту змін та доповнень до цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/upload/steps/e6f8b2bd1bb9cf0e201d18e3c2444673.pdf>

Підстави для скасування рішень міжнародних комерційних арбітражів

Підстави для скасування арбітражних рішень, що наведені у ст. 460 Проекту ЦПК, майже повністю повторюють ті, що містяться в ст. 34 закону України про міжнародний комерційний арбітраж. Але є дві відмінності. Підстава, що передбачена п. (г) ст. 460 Проекту майже аналогічна положенням, що містяться в ст. 34 закону. Але відповідна частина ст. 34 закону про міжнародний комерційний арбітраж визначає в якості підстави для скасування арбітражного рішення коли "склад третейського суду або арбітражна процедура не відповідали умові сторін (арбітражний угоди, авт.), за умови, що вказана арбітражна угода сама, в свою чергу, не суперечила імперативним положенням закону України про міжнародний комерційний арбітраж, тобто від положень вказаного закону" ... від якого сторони не можуть відступити, або, у відсутності такої угоди, не відповідали цьому Закону (мається на увазі закон України про міжнародний комерційний арбітраж, авт.), ..."³⁸. В Проекті ЦПК аналогічне положення містить посилання на "закон", відірвавши його від контексту закону України про міжнародний комерційний арбітраж, в якому він дається у ст. 34, внаслідок цього під терміном "закон" в Проекті ЦПК розуміється не тільки і не стільки закон України про міжнародний комерційний арбітраж, а все законодавство України. Внаслідок простого повторення згаданого положення закону України про міжнародний комерційний арбітраж але вже в ЦПК словом "закон" буде суттєво розширено дію вказаної підстави для скасування рішень арбітражу: від закону України про міжнародний комерційний арбітраж до всього законодавства України, що принципово змінить підхід до оцінки дійсності арбітражної угоди.

І останнє. Частиною 1 ст. 460 Проекту ЦПК закріплено принцип, згідно з яким рішення міжнародного комерційного може бути скасоване судом лише у випадках, передбачених цією статтею, "якщо інше не передбачено міжнародним договором України, ..."³⁹. Вказане положення повністю відповідає доктрині примату міжнародного права на внутрідержавним, яким положення міжнародного договору надається перевага перед положеннями національного закону. Далі в тексті вказаної статті Проекту ЦПК вказано "... або законом України про міжнародний комерційний арбітраж", що передбачає ситуацію, коли, наприклад, нормами вказаного закону, якій є спеціальним в сфері регулювання міжнародного комерційного арбітражу в Україні будуть передбачені інші підстави для скасування. А вони вже передбачені і закріплені у ст. 34 вказаного закону і вони вже певною мірою інші порівняно з тими, що пропонуються Проектом в ст. 460. Виникає питання: а навіщо вже на стадії Проекту закладати ситуацію, яка стовідсотково призведе до суперечностей, які мають бути вирішені на користь ст. 34 закону, як вказує сам Проект ЦПК? В такий спосіб в Проекті ЦПК вже вмонтована ситуація, коли суд має вирішувати дилему: передбачено інше в законі України про міжнародний комерційний арбітраж підстави для скасування ці ні. Здається краще було б взагалі не посилатися в цій статті Проекту ЦПК на закон України про міжнародний комерційний арбітраж або взагалі відмовитись від включення переліку підстав для скасування арбітражних рішень в ЦПК і залишити лише посилання на відповідний закон, яким такі підстави вже встановлені.

³⁸ Закон України про міжнародний комерційний арбітраж [Електронний ресурс]. – Режим доступу: База Ліґа – закон.

³⁹ Частина 1 ст. 460 Проекту змін та доповнень до цивільного процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/upload/steps/e6f8b2bd1bb9cf0e201d18e3c2444673.pdf>

Розглянуте дає підстави дійти наступних висновків. По-перше, Проект детально регулює майже всі процесуальні аспекти вказаної процедури судового контролю за діяльністю міжнародного комерційного арбітражу, враховані всі особливості цієї процедури саме по відношенню до рішень міжнародного комерційного арбітражу і це значне досягнення Проекту. В той же час не можна визнати позитивними ті положення Проекту, які суперечать положенням діючого закону України про міжнародний комерційний арбітраж, які вже протягом більше ніж 20 років досить вдало регулюють відповідні правовідносини, а в судовій практиці склався певний консенсус щодо тлумачення та правозастосування цих положень вказаного закону. Такі положення Проекту як надання права на оскарження рішень міжнародного комерційного арбітражу невизначеному колу осіб та можливість об'єднання в одному провадженні заяв про оскарження та надання дозволу на виконання арбітражних рішень створюють більше проблем ніж будуть сприяти здійсненню ефективного судового контролю за між-

народним комерційним арбітражем і може призвести до дискредитації самого цього інституту судового контролю. Якщо вказані обидві новели будуть прийняті ВР України, то ми станемо свідками пошуку судами балансу між правом та зловживанням правом при розгляді справ про оскарження рішень міжнародних комерційних арбітражів і сподіватися, що такий баланс буде знайдено.

Список використаних джерел

1. Закон України про міжнародний комерційний арбітраж із змінами і доповненнями, внесеними від 15 травня 2003 року N 762-IV, від 6 вересня 2005 року N 2798-IV, від 14 червня 2016 року N 1414-VIII [Електроний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.
2. Проект змін та доповнень до цивільного процесуального кодексу України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrc.org.ua/upload/steps/e6f8b2bd1bb9cf0e201d18e3c2444673.pdf>
3. Закон України про третейські суди в редакції станом на 2 червня 2016 року. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.
4. Цивільний процесуальний кодекс України станом на 23 березня 2017 року [Електроний ресурс]. – Режим доступу: База Ліга – закон.

Надійшла до редколегії 28.06.17

Г. Цират, д-р юрид. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ О МЕЖДУНАРОДНОМ КОММЕРЧЕСКОМ АРБИТРАЖЕ КАК ПРЕДПОСЫЛКИ СОЗДАНИЯ В УКРАИНЕ БЛАГОПРИЯТНЫХ ПРАВОВЫХ УСЛОВИЙ РЕШЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ КОММЕРЧЕСКИХ СПОРОВ

Статья посвящена рассмотрению и анализу положений Проекта изменений и дополнений в гражданскому процессуальному кодексу Украины, которые посвящены регулированию отдельных процессуальных институтов осуществления контроля за международным коммерческим арбитражем со стороны государственных судов в контексте формирования задач реформирования системы правового регулирования международного коммерческого арбитража в Украине с целью создания благоприятных условий его функционирования как эффективного способа защиты интересов участников внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: международный коммерческий арбитраж, арбитражное соглашение, обжалование решения, определение, арбитражное решение, суд, признание и исполнение.

G. Zirats, PhD in Law, associate professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

TOPICAL ISSUES OF REFORMING UKRAINE'S LEGISLATION ON INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION AS A PERSPECTIVE FOR THE ESTABLISHMENT OF LEGAL CONDITIONS FOR THE RESOLUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL DISPUTES IN UKRAINE

The aim of this article is to envisage and analyze some provisions of the Draft of amendments to the Civil Procedure Code of Ukraine that regulates some procedure institutes serving as control mechanism over international commercial arbitration from the part of the state courts in the context of outlining the tasks of reforming (improvement) of system of regulation of international commercial arbitration in Ukraine to create favourable conditions of its functioning as an effective method of protection of interests of subjects of international commercial relations.

Key words: international commercial arbitration, arbitration agreement, setting aside award, resolution, arbitral award, court, recognition and enforcement.

УДК 339.91
JEL F22

О. Кривецька, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

УЧАСТЬ АКЦИОНЕРА У МІЖНАРОДНОМУ ІНВЕСТИЦІЙНОМУ СПОРІ: РИЗИКИ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРАВОМ У РАМКАХ ПАРАЛЕЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

У статті досліджено правові підстави для участі мажоритарного та міноритарного акціонера у міжнародному інвестиційному спорі проти держави, у тому числі проаналізовано практику Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів. Проаналізовано приклади спорів, які демонструють проблему паралельного провадження у рамках міжнародного інвестиційного арбітражу. Досліджено основні ризики, пов'язані зі зловживанням правом з боку акціонерів.

Ключові слова: міжнародний інвестиційний арбітраж, паралельне провадження, ІКСІД, мажоритарний акціонер, міноритарний акціонер, зловживанням правом

Постановка проблеми. Міжнародним інвестиційним спорам характерна як інституційна, так матеріально-правова різноманітність. Поряд із неузгодженістю практики органів, що вирішують спори між державою та іноземним інвестором, різняться також положення міжнародних договорів (двосторонніх і багатосторонніх) про захист іноземних інвестицій.

Це надає можливість іноземному інвестору ініціювати множинні спори задля захисту своїх прав у рамках різних судових і квазі-судових форумів, базуючи свої вимоги на положеннях різних міжнародних договорів про захист іноземних інвестицій. У літературі та практиці такі заходи, спрямовані на пошук "зручної" юрисдикції, називаються "форум шоппінг". Дана стаття є частиною дослідження проблеми паралельного провадження